

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi római kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt

Ugy a lap szellemi részét illető czikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Halottak megégetése.

(Folytatás).

I. Akárhogy vegyük a dolgot, annyi bizonyos, hogy a természet az embernek az elhalt emberi test iránt, bizonyos tekintetű parancsol, melyet szem elől nem téveszthet anélkül, hogy magát le ne alacsonyítsa és saját ösztöne ellen ne cselekedjék. Nevezük ezt tiszteletnek avagy félelemnek, mely bennünket sorsunkra és a költő ama szavaira emlékeztet: „Fuimus, quod estis, eritis quod sumus, pulvis et umbra.“ Azt nem tagadhatjuk, hogy ez a benső ösztön meg van. Figyelemreméltó dolog, hogy míg egy állati hulla mellett orrunkat elfordítva vagy kendővel eltakarva undorral haladunk el, addig egy holttest látására megrendülünk. Oly benyomást gyakorol ránk, mit évtizedek múlva sem feledünk; sokan egész multjokkal egy halott látására szakítottak. Annyi mindenesetre a mondottakból áll és következik, hogy az elhalt ember teste egészen más viszonyban áll hozzánk, mint egy állati hulla.

Az állat egész lényé a test- és vérben van. Becse használhatóságától függ. Annyit ér, a mennyi hasznat hajt akár életében, akár halála után. Az emberre ez elvet nem alkalmazhatjuk. Az embernek önálló bece van, mi emberi méltóságában fekszik. S azért ha munkaképtelen, testi vagy erkölesi félszégsegei folytán hasznavehetetlen is: nem szünik meg ember lenni, nem szünik meg abszolút bece s jogzime a tiszteletre. Az emberi test holt állapotában is megtartja azon tulajdonságát, hogy embertől származván, értékét nem a hus és vér mennyisége s minősége kölcsönzi, hanem az, mert örököse azon kiváltságoknak, melyek embert ember irányában megilletnek; vagyis igényei vannak az élők részéről bi-

zonyos tisztelet- és kegyeletre. E jogot annál inkább kell hangsúlyozni, mentől többen akarnak ignorálni; mert annak elvetésével elvesztjük az alapot, melynélfogva az emberevést elítélhetjük, legalább azon esetekben, hol az emberevés vétkes emberölésnek nincs kapcsolatban; vagyis midőn a hottentottát az emberi élet kioltásáért kérdőre nem vonhatjuk, az emberi hulla felfalatozásáért s nem helyezzük vád alá.

Ha felteszszük, de meg nem engedjük, hogy az emberi halott test nem áll az emberi jogok oltalma alatt; ha nincs igénye a tiszteletre és pietásra; ha minden becsét kilogrammokkal ki lehet fejezni: akkor nem látom át, miért ne lehetne ennyi és ennyi hust, zsirt, csontot stb. haszonra fordítani; akkor az emberevés jogosult volna s az attóli irtózás nevetésesnek s közigazgatási tekintetben kárhóztatandónak tünnék fel.

Vannak, kik a hullák elégetését közigazgatási szempontok miatt ajálják; mert ez oly követelmény, melytől függ az emberi nem fenmaradása.

A hullaégetés barátai azt mondják: a test eltemetése által tömérdek sok trágya megy veszendőbe; s így idők folytán a gabonanemek és maga az emberi nem is végpusztulásnak néz elé. Okoskodásuk ez: minden halott test 2—3 klgr. vilsavas meszet foglal magában, mely a temetés által, mint holt kincs a föld alá tétetik, s a termőtalaj a folytonos termelés folytán kiszivattyuztatván elveszti termő erejét; idők multával oly szegénységre jut, hogy a gabonanemeket nem lesz képes előállítani.

Ezen aggodalom a hirneves materialistát Mole-schot Jakobot szállotta meg először, ki az emberiség javát szívén hordva, (vagy jobban mondva 10—20 ezer frt. önhasznát, mely efféle elvekkal telt könyvéből

zsebébe kerülendett) a temetés ellen felszólalt; a gabnanemeket emberhus — és csontokkal akarja táplálni és az utódok szaporodását ama 2 kgr. mész által biztosítani. Mindenesetre barbár gondolat; kevés szívbéli műveltségre, de még kevesebb emberi érzetre mutat. Moleschot az embert egy hajszálnyi-val sem tekinti többre, mint a mészáros legény a marhát; s míg emez árucikké jóságát a vágószékben dicséretti: addig a tudós Moleschot vegytani műtermében fejtegeti kenetteljes gondolatait. Moleschot a lélek halhatatlanságáról, örök életről mitsem tud; de a henteslegény sem beszél erről. „A világ egnemesebb teremtményének az ember testének erőszakos elrontását, megperzselését csak eltompult, nyers kedély helyeselheti; a nemesebb érzésű lélek szent iszonynyal riad vissza attól. Az emberi testnek magasabb érdek, értem pl. az anatómiai tanulmányoknál szokásos obductiók kivételével, minden erőszakos szétbontása, az emberi méltóságon elkövetett merény, prostitutio.“ (Burger).

De valjon igaz-e, hogy a temetkezés az emberi nemre nézve oly vészes következményeket rejt magában? Hála Istennek a dolog nem úgy áll! Először is az ember Teremtőjétől fenségesebb rendeltetést nyert, semhogy hivatása volna testével a földet trágyázni. Az ember a föld ura, a teremtés koronája. A föld minden lénye hivatva van neki szolgálni, nem pedig megfordítva. Az anyag az emberben éri el legfenségesebb felmagasztalását, mert benne az egész természet Isten képével egységgé válik. Kisvilág ő egymagára is a nagyvilágban. Az anyag az emberben működik, szolgál öntudosan. Ennél magaszosabb célja az anyagnak nem lehet.

1852-ben állította fel Moleschot teoriáját s ma már a hullaégetés legszivósabb harczosa Meltens is kénytelen belátni, miszerint nincs ok a félelemre. „Nem kell elfelejteni, — így szól — hogy a vilsav csaknem az egész föld területén s olykor igen jelentékeny mennyiségben fordul elő; sziklarakásokban található s szétterjedése tulságos.“ No tehát lesz gabona, lesz ember! Tajo és Quadiana partjai Spanyolországban sziklákka tömörülve 30—50 négysz. kilomaternyi bőségben tartalmazzák e nemes anyagot. Angolország-, Portugall és Franciaországban is találtak vastag rétegeket. Hazánk is, mely borbans buzában gazdag, nem nélkülözi a növényélet e főraktárait. Oroszországban a Neva és Volga közti térséget mintegy 20 millió hektár kiterjedésben foglalja el.

Legérdekesebb, mit Meltens saját kutatásai nyomán Belgiumra vonatkozólag mond. Cipli környékén gazdag vilsavas mészréteget fedeztek fel. Miután akadémiai felolvasásában kimutatta, hogy e térség hatodfél milliard kgr. ily meszet foglal magában, ekként folytatja: ha felteszszük, hogy átlag minden emberben 2 kgr. vilsavas mész foglaltatik, a cipli telep kétszer elegendő az összes emberiség csontjainak előállítására, feltéve, hogy az emberek száma 1000 millió. Még részletesebb számításba bocsátkozott és azt mondja: e telep Belgium lakosságát 180 évszázadra biztosítaná a kipusztulás ellen; pedig még nagy bőségben fordul elő magában a talajban, légkörben és vízben.

Valóban oly nevetséges Moleschot nézete, mint-ha a bányászatot valaki azért kárhoznatná, mert a földalatti rengeteg üregek a levegőt a föld lakói elől elnyelik; vagy a suez csatornát azért kellene eltorlaszolni, nehogy a középtenger leapadjon.

Azért szégyennel el is hagyták e kifogást a halottak égetésének harczosai; de mivel minden módon égetni akarják az embereket, más érveket kellett kigondolni. Találtak is; hiszen okot, ürügyet mindig lehet kapni még a háboru kitérésére is! Dicsérni kezdték a halottak megégetését, mint közhasznu intézményt, tudván, hogy igen sok ember van, ki előtt az oly argumentum legnyomósabb, melytől nem az esze, hanem erszénye dagad.

(Vége követk.)

Czuczor Gergely hőskölteményei.

Tanulmány Dr. Fülöp Adorjántól.

(Vége.)

Használ ő különösen népies szokat, kifejezéseket, mint: nyolczadfü. 162. harmadfü. 166. ifjud 145. (Hunyd.) látdsza. 18. karéj. 59. (Aradi gyűlés.) támentalanul. 115. kacsong-kandikál. 143. (Augsb. ütk.) Régiéket, egyes szokat ép úgy mint kifejezéseket. vagy ezeket utánozza: elhiul a csalatás. 91. észbe vevé 94. futos. futosás. 99. (Botond.) kendi. 32. 45. adnája. 66. megfejtneje. 66. vélvéje. 61. (Aradi gy.) stb. A) hamuhodni. 143. hagyomás-parancs. 144. gunyos ígékek-szók 144. 170. sirám. 168. bokros vére 182. (Hunydából) stb.

Ujtásai nagyon merészek, szerencsétlenek. Különösen azon törekvés látszik nála e tekintetben, hogy a szó különféle alakja által (képzés által) a jelentés módosulását kifejezze.

B) Számos oly képzős szokat alkat, melyeket már előtte való korból elítéltünk. Ilyenek lebkezekékjök 181. lángkari mázat. 176. sziklamez-alak. 155. rémlet-rém-

kép. 168. (Hunyad.) Bástyázat. 7. vaklandos 44. nézkéled. 10. termék 48. összesungás. 5. (Aradi gyűlés.) Rabolékony. 115. térdigleni csizma. 118. búsló fülemile 126. görcsözetes buzogány. 137. dőlyföng. 145 (Augsb. ütk.) Aggság-aggodalom. 91. maroklár-maroklat. 108. zavarult nép. 96. stb. (Botond). Összetételei tulon tul mennek. Enfontam kosaram. 84. honbamenő 88. fény szer (p. a. kényszer) 86. könyboru. 119. örömharsogva. 120. kegymosolyogva 121. kard- s dárदारagadva 107. (Botond.) Mindenlátó egek. 52. havas-órmaihó 56. kormányispánya bibornok. 35. (Aradi gyűlés.) Villámgyorsosives 146. balsamfűszeres. 150. aranyhajfűrtű 166.

A szórendre vonatkozólag gyakran találunk ilyeneket: most de mivel nyugosznak. 41. fáj de igen, hogy 5. most de mezitelen lön 55. Ezt de ugyan ne tegyék. Nem-e hirdeti nyilván? 28. nem-e kell viszonzni? 34. eledelmemet is szokták éjente csak adni. 47. (Aradi gyűlés.)

Az effélék nála nem csak ebben az egy darabban fordulnak elő, hanem például ezeket is elégnék tartám. Bármily mentő okot hozunk is fel e tekintetben, hogy t. i. ily nyelvezetével vissza akarta magát tenni az ősi korba, hol szabadban alkothatott: másrészt e ré szint rövid, majd hosszú szók és beszédek, a festett tárgy milyensége szerint kívántattak, eltakarnunk mégsem lehet, hogy Czuczor tulságig ment. A szó rendre vonatkozó felhozott egy néhány példa nemcsak hogy nem menthet, de merészségében semmi meglepő szép nem levén, ma már valóban nevetségesnek tünik fel.

A mi beszédei pathosát, tárgyalása irányát illeti, inkább a törekvés látszik, mint valami kivított eredmény. Nem tagadhatni el, hogy a tárgy, a beszéd különfélesége szerint ne volna színezve, de a nem természetesség annyira kitünik, hogy sokkal inkább mesterkéltnek, vonatottnak mondhatni, mint szenvedélyek, érzelmek többféle változata közvetlen kifolyásának. E megjegyzés alól kiveszem „Hunyad“-ot.

Czuczor hősköltevényein fokozatos haladás vehető észre. Részint a tárgynak kidolgozása, mellékes körülményekkel való felékesítése; részint a jellemek festése, több oldaluvá tevése által. Magának a nyelvnek alkalmazásában, is tapasztalhatni ezt. Az ő hősköltevényeinek alapjául szolgáló tárgyak mind nagyon egyszerűek. A monda fénye nem igen övedzi körül. A költőnek pedig oly hőst kell választani, mely érdemes legyen a lelkesedés legmagasabb fokával dicsőíttetni. Ha a hős erre méltó, de annyi anyagot még sem szolgáltat, hogy a költő kész adatokból merítsen, a képzelet világából kell mellé ujakat teremtenie.

Az Augsburgi ütközetet egyszerűen adja elő. Az aradi gyűlésben és Botondban, már inkább alkot, több hivatással ír, míg a töredékekben fenmaradt Hunyadban teljesen kielégít.

Czuczor hősköltevényei meglehet, hogy első olvasásra hatnak; az is áll, hogy ugy általánosságában mint részleteiben nagyon sok szép jellemzőt találunk, de hogy minden tekintetben nem elégíthet ki, kimuta-

tám. Költői hivatásu, szép erővel bír. de phantasiája nem valami erős. A hősköltevényirónál pedig minde- nekélőtt ez kívántatik meg. — Én az Augsburgi ütközetet inkább tartom nagyobb szabásu költői beszélynek. Nincs a darabnak magasan kiemelkedő hőse, nincs nagy czélok felé való törekvése; különben maga a tárgy is annyira szegény, hogy oda Vörösmarty hatalmas phantasiája kellene, eposi magasságig felemelhetni.

Czuczor hősköltevényeinek érdeme meg van a korhoz mérve, de megvan azoknak érdeme az irodalom történetében is. Valami ritka, új jelenséggel nála nem találkozunk, de hősköltevényeinek érdeme, akár mily aesthetikai állásponttról is tekintve a kimutatottakban megmarad.

Vörösmartyval, Horvát Endrével nemcsak tárgyai- nál fogva nem versenyezhet, sőt meg sem állhat; hanem sok egyéb tekintetekben is. Igy a phantasia, az indulatokat, szen. edélyeket teljes erővel kifejező nyelvtérén sem stb. De hogy mellettök mint a kor egyik nevezetes epicusa méltó helyet foglalhat el s foglal el, azt kimutatám.

Hajdan és most.

Mi más világ volt ezred évekkel ezelőtt, mikor az üdvözítő Jézus boldogító előjövetelét még hívő lélekkel várták és ünnepelték meg az emberek! Mikor isteni szeretettel szívökön, vallásos áhitat és buzgósággal keblében, jámborsággal, szelidséggel egész lényében, a hit, remény és szeretettől mintegy átszellemülve néztek amaz egyszerűségében is magasztos pillanat elé, melyben a kicsiny Bethlehem rozszant istállója az emberiség megváltója születésének helyet adna!! Minő más emberek voltak azok az egyszerű, igénytelen pásztorok, mint a mai gyönyörűsége felvilágosodás népet és hazát boldogítani akaró civilizatorai, lovag kalandorai, néptanárai, atheismustól elvadtított népfőnökei, demostenesi lánggal pattogó szarkái etc. etc., kik mindannyian abban keresik üdvösségüket, boldogságukat, hogy mindezek adójának alapját, létokát nagy pathossal nem létezni publikálják, s az emberi nem minden egyes egyedében nem látnak egyebet, mint megannyi oktalan állatot! Oh! hajdan a sötétségben is világosság honolt, s a hajdani sötétség igénytelen emberei szór csuhában is hasonlíthatlanul fentebb állottak az egy jövő élet reményéhez kötött felvilágosodásukban, mint a mostani Aufklärung népet és nemzetet vallásosságában megrontó és megmételtyező, a rázát pedig örvénybe erkölcsztelenségbe taszító felczafrangozott zászlóvivői!!!

Hajdan a jámbor ember szerény és szegény hajlékában egyszerűség és szerénység honolt, vallásosság uralkodott; ma a felvilágosodás pusztító elemei külső viselkedésökkel, luxuriosus életmódjukkal igyekeznek elrohasztani a nép egyszerűségét, élő hitünk vakmerő arcuzal csapásával elrabolni vallásos meggyőződését, pokollá változtatni a régi mennyországot. Hajdan meg-

elégedtünk azzal, mit az isteni jószág életfentartásunkra naponkint adogatott; „párduczbóros, kalpagos őseink — mondja egy régi magyar dana — ha egy aba-posztó mentét vettek, abban becsülettel megvénhedtek, putczot és dominot, cukkerbakkerajt és tortát nem esmertek, liköröket hitelbe nem kértek, olasz tészta és fagyaltakkal magokat nem fagyalták, a más módija specerája és galanteriája által szokásaik és erényeikből kivetkezten nem engedték, hanem életmódjukat fentartva, ahhoz mindenben alkalmazkodva, becsülettel éltek embertársaikkal szemben, megadták Istennek, mi az Istené, a császárnak, mi a császáré; most az aba-posztó mente helyett mások módiját majmolván, minden szegénységünk daczára ezerféleképpen felczafrangozott felbőbitázott ruházatban járunk, eledeleinkben különbözünk, de mindezeknek kegyes Adójáról megfeledekezünk, mintha csak soha sem kellene meghalunk.

Hajdan a történelem bizonyítása szerint a fejedelmek országaik jövedelméhez képest a ker. kath. hitet támogatni, fentartani és terjeszteni, szent kötelességöknek, mintegy az élő Isten dicsőítésének tartották, sz. Péter utódjait az igaz anyaszentegyház fejének ismerve el tekintélyö kel nemcsak fenn- és épségben tartani, hanem növeszteni is iparkodtak; ma már mind ennek többé-kevésbé vége van; Olaszország a római pápat a felvilágosodás örök gyalázatára legyen mondva, világi birtokaiból kikergeti; Németország a katholicismus jogaiba bele nyúl, annak védőit, hirdetőit és vértanuit üldözi; ujabban a radikális szellemű francia republica indít irtó háborut jámbor szerzetesei ellen, mintegy lemosni akarván tiz évvel ezelőtt beszennyezett zászlójának moeskaít, abban a nyárs kis országban (Portugallia) pedig a szabadkőművesség a dühöngő s később halálra ítelt Pombal 1773-ki rendeletei értelmében hasonló „salto mortale“-ra készüi. (L. Köz-művelődés m. é. 48. sz. 381 l.)

Hajdan az ugynevezett felekezeti iskola a honnak becsületes, értelmes és jóra való polgárokat buzgó katholicusokat nevelt; a mai állami nép, — felső — gazdasági s egyebb efféle szedett atheisticus szellemű, felvilágosodástól csillogó iskolák hájas száju, heccke-ficzke fratereket termelnek s bocsátnak ki a nagy világba, valóságos és élő gyalázóiként a vallásnak, valóságot és élő gyilkolóiként a vallásos hite, — erkölcsi és reményeinek!

Hajdan a jámbor keresztény katholicus ember azon principium szoros szemmel tartása mellett éldegéit egyik napról a másikra hogy minden perczen bekövetkezhetik halála; azonkívül egy jövő mennyei boldogság szebb reményével adta át földi maradványait a sírnak; most már a dobzódás, világi mulandó élvek és gyönyörök, az anyag imádása, mintegy istenítése, lenézése és gyűlölése a legfőbb elv, s csodálatos! A felvilágosodás eme nagyszerű korszakában, még ma holnap megérjük (vagy talán már meg is értük) hogy fényes nappal is lámpással kell keresnünk oly egyé-

neket, kik vallásos áhitat és buzgóságtól áthatottan keresnek lelki üdvöket, kik napjaikból legalább egy-egy pünanatocskát, egy-egy rövid perczeskét arra fordítanak, hogy a jövődö mennyei élet boldogságáról, annak elnyérése s az elnyerhetés eszközei és mód-szereiről gondolkoznának!

Hajdan . . . de ne tovább!

Ilyen viszonyokban látom én egymással szemben a hajdant és a jelent; ilyen fogalmakat, alakítok részint a hajdanról, melyet a mai kor felvilágosult csatárai, lovag kalandorai, népet boldogítani akaró civilizátorai, Darwin fő nélküli kolontosai, a liberalismus eszmörtetes külpompában diszeskedő szájasai a sötétség és butaság korának neveznek; de ilyeneket másrészt a jelen felvilágosodott materialisticus irányának tulkapásairól, sokoldalú ferdeségeiről, kimetszendő fattyu hajtásairól, hazát és nemzetet, országokat és népeket vallásából s így nemcsak földi, hanem mennyei üdvének egyenes megsemmisítését czélzó, a katholicismust arczul ütö, a vallásosságot gyökereiből kiforgató jogtalan és önkényes tetteiről, szivet, lelket egyaránt megbotránkoztató, melyen sértő, embertelen eljárásairól.

A jelen kor ilyféle jelenségeivel szemben, hogy minö legyen eljárásunk, magatartásunk, minök legyenek tetteink, külső és belső viselkedésünk a liberalisták, darwinisták s más isták és vinisták ellen és szemben; azt hiszem, fölösleges lenne annak bővebb ecsetelésébe bocsátkoznom, annál is inkább, mert — feltételezem, hogy minden jóra való, becsületes, józan eszű katholicus ember el fogja találni a helyes utat és okos módot arra, hogy az érintettem több rendbeli ámitók és csábitókkal hogyan kell nyilt homlokkal, nyilt szívet, erős akarattal, rendithetlen bátorsággal, s mi a fő: tántorithatlan jelemmel szembe szállani! Másrészt pedig legyen szabad remelemem azt is, hogy Magyarországon, a katholicismus még oly erős lábon áll, lelkes és ügybuzgó papjaink, Krisztus egyházának ősei, tanainak hirdetői, fentartói, oly mélyen, oly erősen felvannak avatva szent hitünk és vallásunk védelmére, őrizésére és terjesztésére, hogy Sion sok ostromot kiállott erős várán a pokol ezen ujabb erőlködéseit sem vesznek erőt soha. Faxit Deus!

Verus.

T Á R C S A .

Eszmevirágok az élet kertjéből.

(Németből szabadon.)

61.

Csirájában hervad a mag,
Ha nem hull rá csendes eső;
Száradság emészti lelked,
Ha rá ég malasztja nem jó.

62.

Nem azokban rejlik az emberi jellem,
Miket elbeszélnek naponta egymásnak;
Hanem — mi ott lakik bent a szív mélyében;
De annak magukban rendesen sirt ásnak.

63.

Ha minden alhatik a csöndes éjen át,
Csak szivedben virraszt égető fájdalom:
Jusson eszedbe, hogy jó menynei Atyád
Irádot hallgatni mindig ébren vagyon.

64.

Gyakran hasonlíták e földi életet
Vándorutazáshoz a jámbor emberek;
És ha van igazuk a hasonlításban —
Miért ne lehetne a célrajutásban?!

65.

A világot mellőzheted könnyen;
De a világ téged még könnyebben;
Azért nehogy elhited magaddal,
Hogy a világ nálad nélkül meghal!...

66.

A gondolat — mondják — adómentes,
Azért vigan szabadon is röpdés,
Míg nem kerül a sajtóba szépen,
Hol a betük rabja lesz egészen!...

67.

Szegénynek születni — nem szerencse;
Szegénnyé lenni — még kinosabb lét;
De szived, ha tiszta — ne felejtse,
Hogy a menny ilyenek ígértetek.

68.

A világ üres léghajó,
Melyben utazni néha jó —
Mikor beáll a nagy szélcsönd —
Simán lebben odább a gömb.

69.

Hálátlan kereset könyvet írni, venni;
Mert mikor eladó — nincs értéke semmi!...

70.

Légy szegény a pénzben,
Becsületben gazdag,
S nem lesz a tiednél —
Meglátd — nagyobb asztag.

V. Cs. 7.

A várostól a várig.

(Karczolat Gyulafelhérvárról).

(Folytatás).

A kapu lakatja — a helyőrség személyében —
ugylátszik, nem olvasta Iliást, mert szabadon engedi a

kapun megugrani Aeneast hátán Anchisessel; vagy talán toilettjéről itélve egyik winsbergi nőnek képzelet, ki férjét — egy welf lovagot — III. Konrád császár engedelméből czipeli ki az ostromlott várból. Már rég ott görnyed szegény, ugylátszik, nem bírja tovább az édes terhet, vagy talán bevárja drasztikus kimenetelét ama mutatványnak, melyet tulsó odalon egy oroszlanyszelidítő saját fejének egy saskörömbé csavarodott bozontu oroszlan nyitott szájába tevése által akar elkövetni. A kapu felett két kőkorszaki ágyu veszi czélba tátott szájával a napfőikeltét, tőle telhetőleg védvén a kapuzábat — az eső ellen.

A kapu előtt két kerék van, azt hinnéd vízemelő gépezete egy a gém póriasságából kivetkezett, mindazonáltal a szivornya magasiatáig nem emelkedett kútnak, ha nem tudnád, hogy embriója egy a jövő században emelkedő gőzsiklónak.

A kapufélfánál hagyván az őrséget, egy féltuczua Horatius Coclest a Tiber-hidjánál, az Olymp megmászásához fogsz. Legfőlebb még csak ama kérdést döntöd el: sülve-e, vagy főve akarsz följutni?

Előbbi esetben a jobb kezetre eső fal mellett haladsz, mely tetején fűtenyészttel foglalkozik, mi-alatt oldalát a nappal malaczbőrnél ropogósabbra piritatja. Utóbbi esetben a baluton haladsz egy ablaksor, mely kellő világításba helyezi az utcát; igen szerencsés keverékei ez ablakok a goth és renaissans stýlnak, hiányozván amabból a csucsiv, emebből a szélesség; még le is tekinthetsz belőlük, ha puskacsőnyi fokosá fejed, s megláthatod ott alant a várost a maga elmaradottságában. E fal mellett az árnyék a reggeli (frustok) óráiban ez ablakokkal szemközt napszurásban szenved, délfelel azonban tanácsosabbnak tartja visszahuzódni a falba, délután innen is megszökik és a falon túl nyújtja ki lihegő nyelvét.

Különben ez egész utcán a kövezet kövek mértani gömbölydedsége meghunyászkodott tyukszemed szemlélődését igen élénkíti. Lefelé jöve organicus működésed kizökken a rendes kerékvágásból, orrod nem képes annyira felduzni magát, hogy czilindered kéményét ne söpörje, mely viszont magas leereszkedését vállad megveregetésével nyilvánítja. Télen ez ut használásánál nagy előnnyel veszed igénybe az ügyességet, melyet gyermekkorodban a négykézlábjárással profitiroztál. Ugyanis: lábaidnak segítségére hívod kezedet, s vasmacsák gyanánt élve toilett-mässig körmeiddel, szépen felkőrmölöd magad a tetőre, nem sajnálván olykor-olykor térdeid kalácsával is megkínálni föld-öreganyót. A merészebbek az oldalfal tégláit kompótél gyanánt használva toloncozzák föl magukat meredek pályájukon. Sic itur ad astra. Ha pedig le akarsz szállani: kellő circumspectióval leülsz a tetőn, lábaidot hol kormánydeszka, hol ekekabala (kénytelencsuszó), kezedeidet pedig egyensúlyozó-rud gyanánt használva, sarkad irányában lebocsátkozol; az ily sark-expeditiót meglepő siker szokta koronázni.

Magasra törekvésed küzdelemes, de emelő foglalkozásában nemes resignatióra oktató a középkapunak

kapulábait megtestesítő két egyéniség. Ő magasságuknak régen benőhetett fejük lágya, mert a környék teljes asszonyainak divatja szerint készségesen nyújtják vastag koponyájukat piedestálul egy — a bádogos izlése szerint minden hasbeli kiterjedéstől irtózó — kandérnak, mely viszont alapkövét veti meg a kapu légből kapott ivezetének. Ez ivezet előnyösebb minden más boltozatnál, mert tetszés szerint népesítheted be allegoricus vagy historicus alakokkal — képzeletben. Ezen kapu nem veszi igénybe szárnyait, meglehet tollai csak amolyan Icarusé-félék lehettek s a nap leolvasztatta, már most kénytelen lesz az alsó és felső kapun tanyázó sasoktól kölcsönözni tollakat.

A kapuláb képét viselő egyének özül különösen ő nagyságának hajlíthatlan köszive drákói szigorral mondott le minden pótruházairól, melylyel a divat utáncsai a mostani ruhaszük világban duzzasztják kecséiket, és mégis negligéje elég választékosnak tetszik a Heliconra törő zsenge nemzedéknek arra, hogy antik classicus izlését e mythologiai meztelenség boncz-tani elemzésében rafinorozza.

(Vége követik.)

Kisebb közlemények.

— A kinek még a herostratusi dicsőség sem sikerül. Valami Soós Antal nevű dévai állami tanítóképezdei tanár gr. Toldalagi Viktor halála emlékének kegyeleteskedendő — talán azon reményben, hogy obscurus nevének egy kis irodalmi fényt szerezzen — a nagynevű Haynald Lajos kalocsai bibornok-érsek ur ő Eminentiája magas személyét támadja meg, azt irván a „M. P.“ idei 23-ik számában, hogy az ötvenes években Haynald Lajos akkori erdélyi püspök a dévai ev. ref. temetőt azért, mivel oda egy rom. kath. vallású halottat is temettek, erővel akarta elfoglalni, s Toldalagi Viktor akkori főgondnok és Baló Beniámin ev. ref. pap erős protestáns melle védte meg a temető bejáró kapuját a püspökkel együtt megjelenő zsandárok ellen.

Ezen már a kivétel módozatánál fogva is képtelenségnek bizonyuló mesejét nevezett tanár urnak leg-határozottabb érvekkel czáfolta meg s utasította vissza a „M. P.“ 27-ik számában Mariafi Albert ur s a 33-ik számban többek nevében mélt. Lönhárt Ferenc cz. püspök és nagyprépost ur. Ennélfogva mi jelenleg nem is czáfolattal foglalkozunk, hanem csak arra, szoritkozunk, hogy a tanár ur herostratusi eljárásának értékét egy kissé leszállítsuk, becses életéből és irodalmi föllépéséről egy pár adattal szolgálván a nyilvánosságnak.

Erre vonatkozólag ugyanis következő episodcskát írjak meg lapunknak Déváról: „Hogy S. A. tanár ur nagyon is okos (?) ember, bizonyíthatja az abrudbányai ev. ref. eklézsia, hová ő 187.—ban papnak akarta

magát megválasztani. A próba prédikáció napját ki is tüzték, de szerencsétlenségére az ég csatornái épen akkor megeredvén, az apost. lován — mint ohajtott volna — nem köszönhetett be Abrudbányára. Mit tesz, mit nem tesz erre az ur munkása? Elküldi prédikációját és arczképét s kéri megválasztatását. Ki más cselekedhetett volna okosabbat nálánál? És ki tehet arról, hogy az abrudbányaiak következőleg válaszoltak: „predikációját és arczképét vettük, még csak a hangját kérjük megküldeni.“

„Irodalmi ember létére mult év márczius havában a hunyadmegyei tanitói kör gyűlésén felolvasást tartott „A kerti vetemények orvosi hatásáról“ czim alatt, mely felolvasás oly épületes dolgokat tartalmazott, hogy valóban megérdemelte szerzője, hogy nevét Guttenberg villiserege a csillagokig vigye. De hiába! A sors irigykeze mindenütt csapást mér reá. A cikket beküldötte a „Néptanítók L.“-ja szerkesztőjének Gyertyánfy Istvánnak, ki erre következő megjegyzést tette: „A kerti v. o. hatásáról“ csak a következő czim alatt adhatnók: A babona és kuruzslás terjesztése egy jár. tan. kör. nyílt gyűlésében felolvasott értekezés által. A szerző állását — nehogy a dicsőségből azoknak is kijusson, kik ártatlanok a dologban — kénytelenek vagyunk magunkba fojtani.“*)

Ezekhez nem kell semmi commentár. Vigasztalja a nagynevű bibornok-érseket azon tudat, hogy ha Soós A. tanár ur — ily kísérletek után ítélve — a Diana tptomát fel is gyujtaná, az mégsem égne el.

— A medgyesi rom. kath. nőegylet évi jelentése. Mult évben a nagyméltóságú püspök urhoz felterjesztett nőegyleti alapszabályok, kegyesen megerősítve leküldettek, s a lelkesítő leiratban ő Excja a medgyesi rom. kath. nőegylet fővédnökségét is kegyesen elfogadni méltóztatott; s főpásztori áldását adva a nőegylet minden egyes tagjaira 25 fitot kegyeskedett az egyletnek adni, melyért az egylet tanácsa mindjárt első ülésében jegyzőkönyvileg mély háláját fejezte ki. Nemkülönben gr. Haller Györgyné ő nagysága 25 frrtal kegyeskedett a nőegylet pénztárát erősíteni, miért a hálaköszönet az elnökne Martignoni ő nagysága által megtörtént.

A nőegylet minden egyes tagjai is egész készséggel sietett az alapszabályok folytán díjaikat befizetni. A novemberhó 22-én tartott ülésben, az elnökne indítványa folytán, könyöradomány-gyűjtést rendeztetett tek. özv. Schuch Teréz társelnökne és Martignoni Mari egyleti jegyzőne urhölgyek által, mi igen szép eredményre vezetett, tanubizonyoságot tesz erről 13 árva gyermek, kik mult karácson estején az elnökne által édes anyai odaadással valának egész meleg rendruhával ünnepélyesen felöltöztetve. Áldás a testi irgalmat gyakorló nőegyletre!

*) Népt. Lapja XIII. évf. 9. sz.

Megemlítem még, hogy a nőegylet f. é. általános gyűlését. A gyűlést az elnöknő nyitotta meg, és pedig először is elfogult érzékeny hangon szólítá fel a nőegylet minden egyes tagját imára a gyengelkedő nagylelkű főpásztorért dr. Fogarasy Mihály ő excjáért; 'az imádkozásnál mindenkinek arczán legnagyobb részvét és áhitat sugárzott.

Ezután a jegyző által felolvastattak a minden ülésben fölvetett jegyzőkönyvek, mire az elnöknő a számadást mutatta be, melyből kitűnt, hogy a bevételből, mely 154 frt, a kiadást leszámítva, mely 40 frt 40 krra ment — az egylet pénztára 113 frt 60 krból áll.

Adja az ég Ura, hogy mind a rendes tagok, mind a jötevők lelkes közreműködése folytán jövőre gazdagabb pénztárnak örvendhessen a megyesi rom. kath. nőegylet! Medgyes, 1881. jan. 29-én. Both Názár, helyettes lelkész és az egylet igazgatója.

A „szebenmegyei rom. kath. tanítóegylet“ évi jelentése. Irta és 1880. okt. hó 27-én 28-án tartott közgyűlésen felolvasta Szász Károly.

(Vége.)

Egyletünk szellemi működéséről előterjesztett jelentésünket kiegészítendő, záradékol fölűntetjük végre az egylet anyagi állapotát a következőkben:

Az egylet tagjainak létszáma következő: van jelenleg 1 alapító, 9 pártoló és 53 rendes, összesen 63 tag.

A megalakuláskor volt 30 rendes tag.

Szaporodás tehát 1 alapító, 9 pártoló és 23 rendes, összesen 33 taggal.

Egyletünk pénzügyi állását következő általános kimutatásba foglalva terjeszszük elő:

I. Bevétel. 1. Nagym. dr. Fogarassy Mihály kegyelmes főpásztorunk adományozott 50 frtot.

2. Tagsági díjban befizettetett 43 frt. Összes bevétel 94 frt.

II. Kiadott összesen 30 frt 21 kr. — Maradék 62 frt 97 kr.

Könyvtárunk áll 29 munkából 153 kötetben.

A szíves adakozók voltak: főt. Roszkosni Elek az ki 14 munkát ajándékozott, továbbá tkts. Gidófalvi Géza áll. főgymn. tanár ur adott 10 munkát, Baráti János 1, és Pfalz Károly 4 munkát.

Azok közt, kik egyletünk törekvéseit, céljait rendkívüli módon támogatták és előmozdították, hálával kell még megemlítenünk a magy. kir. államvasutak főigazgatóságát, mely kérésünkre a vasut mentén levő tagtársak részére mérsékelt árújegyeket engedélyezett, továbbá főt. Roszkosni Elek egyleti elnök urat, ki az ügykezeléshez megkívántató írópapírt, levélpapírt, borítékot és írószereket egész éven át sajátjából ajándékozta; azután tkts. Michel Béla megyei igazgató urat, ki két rendbeli meghívóinkat összesen 170 példányban sajátjából autografroztatá, miáltal tetemes nyomdai költségtől kimélte meg pénztárunkat. Végre elismerés és hálás köszönettel adózunk tkts. Veres Ignác állami főgymn. igazgató urnak, ki a tegnapi elő

adásra a gymnasium egyik tantermét készséggel átengedé és világítá, továbbá a kísérletekhez megkívántató eszközök használatát is megengedé.

És ezzel igen tisztelt közgyűlés! befejeztük volna mindazt, amit a lefolyt évben egyletünkről elmondhatunk. A mit szellemi munkálkodásunk terén elérhetünk, önmagában véve nem sok ugyan, de eredmény már az is, ha jövő törekvéseinknél utmutató gyanánt fog szolgálni, s midőn a számunkra becses bizalmuk által kijelölt sáfarkodás teréről visszalépünk s a tisztikar és bizottság újból alakításának jogát az igen tisztelt közgyűlés kezeibe leteszszük, mulasztásainkért, tévedéseinkért szíves bocsánatukat kérve, azon forró ohajttal zárjuk be jelentésünket; vajha az egyetértés, kitarítás és munkálkodás útján egyletünk kulturális céljainak még soká, igen soká megfelelhessen!

A szebenmegyei rom. kath. tanítóegylet bizottságának 1880. októberhó 19-én tartott gyűléséből.

Irodalom.

— **A nagyszebeni magy. dalkör Évkönyve** 1880. évre megjelent. A dalkör Wächter Frigyes főispán elnökle alatt szép eredménnyel működött a lefolyt évben is, s nem csekély mértékben folyt be Szeben városában a szépművészet és magyar szellem felvirágozására. Az évi kimutatás szerint a körnek a mult évben volt 35 működő és 105 pártoló tagja.

— **Előfizetési felhívás a „Rejtelmes édes“** korrajzoló társadalmi tanulmányok című műre. Irta: Szejkey Oszkár. Ára 2 frt. Tíz péld. után 1 ingyen példány. — Megrendelhető Bartalits Imre kiadó-tulajdonosnál Budapesten.

— **Előfizetési felhívás „A községbirói hivatal“** című műre. Irta Kassay Adolf. Ára 1 frt. — Kapható Barfalits Imre kiadó-tulajdonosnál Budapesten. Ugyanott megrendelhető továbbá: „A községi előjáróság“ hatásköre és teendői a büntető ügyek körül. Ára 60 kr.

— **Aláírási felhívás „Általános vasut-történelem“** című műre. A 15 nyomatott ivre terjedő, diszes kiállítású mű ára 90 krban állapítottat meg. — Megrendelhető Bromovics József vasuti hivatalfőnöknél. Budapest. Krisztinaváros. Attila-utca. 45. sz.

— **Előfizetési felhívás, Bougand Emil orleansi püspöki helynök „A kereszténység és korunk“** című művének I. kötetére. Ára 1 frt 50 kr. Növendékpapoknak 1 frt 20 kr. Az előfizetések f. évi febr. 20-ig Spett Gyula szentszéki jegyzőhöz (N.-Várad püspöki lak) küldendők. — Melegen ajánljuk e kitűnő művet t. olvasóink figyelmébe és lelkes pártolásába, mint olyat, mely a kereszténységet valóban tázgyalja, s beható elemzéssel, költői emelkedettséggel, ragyogó előadással s mégis nemes egyszerűséggel annak szentelyébe vezet be.

— Megjelent és beküldetett: „**Lacordaire H. Domokos egyházi beszédei**” című fordított jeles műnek II. kötete. (Jézus Istensége.) Ára 1 frt. Megrendelhető Szatmáron S a r m a s á g h Géza tanár, mint fordítónál: Melegen ajánljuk e művet t. olvasóink figyelmébe.

— „**Kisdednevelés.**” Nevelészet havi folyóirat. Ára egész évre 4 frt. Előfizethetni Budapesten Kozma Dénes kisdedóvodai egyll. pénztáraoknál. Óvóutca. — Ajáljuk a nevelés barátainak figyelmébe.

A napi események köréből.

— Főpásztorunk dr. Fogarasy Mihály ur ó nagy. méltósága folyó februárhó 17-én mélt. L ö n h a r t Ferencz cz. püspök és nagyprépost ur részvéte mellett az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat néhány tagjával szűkebb körű értekezletet tartott, mely alkalommal a szakirodalmi ügy s ezzel kapcsolatban az erdélyi egyházmegyei irodalmi mozgalom tüzetes megbeszélése után azon magas nyilatkozatot tette, hogy miután Isten ó szent felsége kegyelméből az egyházmegye más céljaira tetemes összegeket áldozott, a jóirányu és szellemi irodalom elősegítésére is ohajtana áldozni. A jelenlevők, s különösen a nagyprépost ur részletesen fejtegetvén azon módozatokat, melyeken a cél legjobban elérhető lenne, püspök ur ó nagyméltósága végül kegyeskedett megígérni, hogy az erdélyi rom. kath. irodalmi társulatnak 1000 frtot fog adományozni oly formán, hogy ennek mint alaptőkének kamatai segélyképen a társulati közlöny költségeinek fedezésére fordíttassanak.

— József főherczeg a népszámlálási lapra azt írta, hogy: anyanyelve magyar, s a hazai nyelvek közül még a németet és tótot beszéli; Klotild főherczegnő pedig magát magyar és francia nyelvűnek írta, négy gyermekét pedig magyar anyanyelvűeknek. (Cs.)

— Szentmiklós Jenő helybeli gymnasiumi tanár a budapesti tudományegyetemen legközelebből letévén a tanári vizgat, püspök ur ó Excja őt rendes tanárnak kinevezni méltóztatott. (Cs.)

— Szomorú eset. Debreczeni Lajos kapnikbányai lelkész elméjében annyira megzavarodott, hogy a nagyszabenyi tébolydába kellett szállítani. Az átszállítást az egyházmegyei hivatal megbízása folytán B á n d i Bernárdin atya, helybeli szt. ferenczrendi házfőnök eszközölte, ki előtt az intézeti orvos nevezett lelkész állapotát nagyon súlyosnak nyilvánította s felgyógyulásához kevés reményt kötött.

— Lapunk olvasóit ismételten kérjük, hogy lakhelyváltoztatásaikat mindig közöljék a kiadóhivatallal,

mert különben a lap rendes utnak indítása a lehetőséggel határos.

— Az irodalmi társulat pénztárába fizettek: Kardos Ignác 1881-re 5 frtot, Salamon Alajos 1881-re 5 frtot, Ferenczi Károly 1881-re 2 frtot, a kolozsvári kör 1880-ra 2 frtot, Philemon János 1880-ra 2 frtot, Ferenczi Lajos 1881-re 2 frtot, a kolozsvári kör 1881-re 2 frtot, Bardocz István 1881-re 4 frtot Ferenczy Ignác 1881-re 5 frtot, László József 1881-re 5 frtot, Nagy István 1881-re 5 frtot, Kompoti Ágoston 1881-re 5 frtot, Lukácsfi Manó 1881-re 5 frtot, Pál Gergely 1881-re 2 frtot, Balogh Ferencz 1881-re 2 frtot, Fülöp Alajos 1881-re 2 frtot, László Dávid 1881-re 1 frtot.

— A gyula-fehérvári takarékpénztár február 17-én évi rendes közgyűlést tartott, melyen az igazgatóság és felügyelő bizottság megtette jelentését az 1880. évi forgalomról. Összes forgalmi összeg 5,513,035 frt 98 kr. volt. A tiszta nyereség: 12,009 frt 94 kr. Ebből levonva a különböző jutalékokat és a jótékony célra szánt összeget a megmaradt 9000 frt a részvényesek közt osztatik föl úgy, hogy minden részvény után 9 frt felülosztalék s így az 1881-ki januáriusi szelvénynyel együtt 11 frt 50 kr. essék, mely összeg a névérték 11½ % -nak s a befizetett összeg 23 % -nak felel meg. A jótékonyásra szánt 240 frtból megszavaztatott: a gyula-fehérvári rk. gymnasium ifjúsági segélyegyletének 60 frt, az irgalmasrendű apácák leányiskolájának 60 frt, az izrael. község kórházának 60 frt, a kereskedők fölállítatni szándékolt iskolája részére 60 frt. Az igazgatóságnak működéseért jegyzőkönyvi elismerés nyilvánítatott. A választások megejtetvén elnöknek közfelkiáltással ismét mélt. B a r t s Ferencz kanonok ur, alelnöknek rendes szavazás útján mélt. B e k e Antal kanonok ur választatott meg. Ugyszintén megválasztattak az igazgatósági tagok és számvizsgálók s kiegészítetett a nagy választmány.

— A Franciaországból kiűzött Jézus-társaságiatyák Horvátországban szándékoznak letelepedni. Egyik ügynökük 200,000 frton már megvette a pankoveci uradalmat, mely a zágráb-varasdi országoton fekszik. A pankoveci uradalom 120 évvel ezelőtt a zágrábi Jézus-társasági atyák birtoka volt, de elkobozták tőlük.

— A pécsi jogakadémiából. Brenner joghallgató, ki egyik tanára ellen tettlegességet követett el, az összes magyar főiskolából kizárattott. Szerényessy Ferencz és Nagy László, Brenner büntársai, egy évre visszavetettek.

Szerkesztői telephon.

„Kal. Nepl.” Szerkesztőségének. Beccses lapja 7. számát vettük, a cserepéldányt f. január 1-től utnak indítottuk; kerjük mi is a megelőző számokat.

F. Sz. L. urnak. Az „Akász között” valódi örömmel sétálgatunk. Többször részeltessen, ezen szellemi élvezetben!

K i a d j a: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. S z e r k e s z t ő b i z o t t s á g. Felelős szerkesztő: BIRÓ BÉLA Szerkesztőtársak. BALOGH IGNÁCZ, CSERNI BÉLA, CSISZÉR JÁNOS, Dr. TÓDOR JÓZSEF.